Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 98 (1985)

Artikel: Andri Peer : 19 december 1921, 2 gün 1985
Autor: [s.n.]
DOI: https://doi.org/10.5169/seals-235022

Nutzungsbedingungen
Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Siehe Rechtliche Hinweise.

Conditions d'utilisation
L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. Voir Informations légales.

Terms of use
The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. See Legal notice.

Download PDF: 24.05.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, https://www.e-periodica.ch

Andri Peer

* 19 december 1921, † 2 gün 1985

Il purtret da l'arch, impustüt quel da l'arch cha'l tschêl fa sur nus d'üna chadaina da muntognas a tschella, es alch cha Andri Peer ha resenti sco fundamental. Als duos gün, per nus inaspettadamaing, per el forsa main, s'ha l'arch da sia vita qua sün terra pozzà da tschella vart.

Bod dals prüms texts innan metta Andri Peer sper il purtret da l'arch dal tschêl o dal «passun blau» sco ch'el disch eir quel dal gir dal su-

lai, quel da l'arch da glüm e da fö cha'l sulai segna vi dal tschêl. Da las jà es quai il gir dal sulai da la bunura a la saira, da las jà es quai l'arch cha'l sulai disegna dürant l'on vi dal tschêl, passond dal bass a l'ot e da l'ot al bass. Il gnir ed ir da la culla da fö, il fat ch'ella, giond amunt, riva al punct da culminaziun e tuorna lura darcheu aval, til es adüna darcheu ün purtret pella vita, ün purtret pel act creativ.

Legiond tschertas frasas da sia prosa, legiond da sias poesias para be chi's vezza che gust ch'el vaiva cur ch'el, scrivond, chattaiva l'expressiun ch'el laiva avair e co ch'el as giodaiva e s'inaivriva d'algrezcha. In sias passadas las plü reuschidas as sainta per uschè dir il crescher da la tensiun pro'l scriptur in tschercha da l'expressiun e l'exploder dal mumaint creativ. I para cha bleras da sias frasas, bleras da sias poesias hajan ün movimaint intern sumgliaint a quel cha Andri Peer descriva pel sulai chi, als 13 favrer, riva a Lavin darcheu surour il Piz Mezdi: «Lura il sulai raiva ad ün raiver, curaschus, ostinà, sü pel stip ed ün bel di ais el süsom, sül piz e's derva sco üna gronda fanzögna da glüm, ün'explosiun da sbrinzlas d'or.»

Da las jà para cha'l scriptur chatta, tscherchond, alch cha'l lectur resainta sco fundamental, existenzial e profuondamaing uman. Da las jà resainta il lectur quai cha'l scriptur chatta plüchöntsch sco associaziuns nouvas ed insolitas chi toccan impustüt il plan ed il muond da la lingua. Da las jà paran las soluziuns brav ris-chadas ed i resta la dumonda da la masüra. Da las jà es la soluziun sco ün «scherzo» e, a quel chi ha cugnuschü ad Andri Peer, para be da dudir seis rier, cuntaint e satisfat dal mumaint.

Per Andri Peer cun sias paschiuns vivas e fermas, cun sia forza expressiva, culla virtuosità ch'el vaiva invers la lingua, ma eir culs mumaints greivs ingio ch'el as sentiva sulet, abandunà e na inclet, per el d'eira l'arch da fö, la chalur dal fö, sia forza genuina quai chi til toccaiva il plü fich. El laiva dar al pled la chalur dal fö. In quai ch'el scrivaiva laiva'l tschüffer il mumaint in sia intensità vitala. El ha vivü in listessa maniera, tscherchond mumaints da vita vivüda intensivmaing.

Dar al pled, per uschè dir, amo o darcheu, la forza ch'el vaiva in sia fasa da creaziun, quai es ün trat caracteristic dal giuven scriptur Andri Peer, ma eir amo, cun ün oter accent, l'intent dal scriptur madür. Cun quist intent ha el, sco prüm, expost la litteratura rumantscha vuglüdamaing al fö vital da tschellas litteraturas europeas. Plü tard, davo ch'el vaiva chattà il möd da cular la fuorma nouva, davo ch'el vaiva chattà «sia

lingua», s'ha'l suvent chattà cul tun frais-ch, amiaivel ed adüna nouv da la poesia populara rumantscha.

Il movimaint da seis cuors da vita exteriur as preschainta uschea ch'el para da gnir incunter, da respuonder e dafatta, in parts, da correspuonder a quai chi'd es e chi dvainta essenzial pro'l scriptur.

I'l cuors da sia vita daja bleras cuntradas, blers ambiaints chi dvaintan dmura pel viandan adüna in tschercha. I til spordschan albierg: Sent, Lavin, Carolina, Zernez, darcheu Lavin lura Cuoira, Lohn, Turi, Paris, Winterthur e – Lavin. Sainza quintar ils pajais ch'el ha visità plü tard sün seis viadis: la Frantscha e l'Italia adüna darcheu, lura la Germania, la Spogna, il Portugal, la Rumania, ils Stadis Units e la Brasilia, til sun quists ambiaints – passagermaing – spazi da vita, lous d'inscunter e da dialog culla natüra e cul uman.

L'ambiaint uman collià cun quistas cuntradas til dà richas impreschiuns: seis genituors, sia fradglianza, seis cumpogns da scoula, ils cumpogns da militar, ils cumpogns da stüdi, amis, sia duonna Erica, seis uffants, scriptuors ed artists, collegas da la scoula media, scolars e scolaras, homens da la politica e da la cultura, cugnuschentschas sveltas, fattas dürant üna conferenza, sün viadi, pro üna festa, ingio ch'el giodaiva impustüt eir quai chi gniva sün maisa.

Bod tant co l'aigna exprienza til fascinescha l'experienza estra. El as cunfruntescha cun quella legiond autuors da tuot gener e da tuot las culturas pussiblas, as dedichond sco recensent a l'art da la pittura, da la sculptura, al muond dal film e dal teater. E cur cha alch til toccaiva plü chafuol, impustüt poesias, ma eir prosa, schi tradüaiva'l quai in seis muond linguistic, in rumantsch ladin.

Uschea tscherchaiva'l da transfuormar – tant co be pussibel – l'experienza estra in aigna experienza. A quella lavur as dedichaiva'l cun almain uschè gronda paschiun sco a l'aigna creaziun. L'introducziun ch'el scriva per sias traducziuns our da la Divina Commedia – üna da las ultimas simlas lavuors – muossa co ch'el s'approsmaiva al problem artistic ed uman.

Uschea para be natüral cha sia actività as stenda sün blers chomps. El fa da magister süls divers s-chalins, da la scoula primara a l'università impustüt però a la scoula media. El es publicist e surpiglia diversas incumbenzas sco redactur. El as lascha tscherner in diversischems gremis culturals e politics. El collavura pro'l radio e pro la televisiun. Uschea tendscha sia actività suvent lönch sur ils cunfins da nos muond ru-

mantsch oura, uschea rapreschainta'l suvent la Quarta Svizra in nos pajais ed a l'ester.

Quai cha Andri Peer ans ha dat per scrit es ün rich varià e bel documaint chi ha sia ferma posiziun aint in nossa litteratura e chi ha sia taimpra eir aint il cor da las vuschs dals scriptuors svizzers da nos tschientiner. Quai cha Andri Peer ans es stat sco uman, quel algord amo viv dess evochar minchün our dal möd sco ch'el til ha cugnuschü.

La mort inaspettada d'Andri Peer be cuort davo seis retuorn d'Italia ingio ch'el vaiva referi sur dal «Terz muond aint in cudeschs per uffants e giuvenils», be pac dis davo cha la Fundaziun Schiller Svizra til vaiva accordà ün premi per seis tom da poesias «Insainas», quai tira adimmaint il movimaint e la retschercha da la soluziun inaspettada in tschertas da sias poesias.

I commouva cha quist tom festiv da las Annalas cuntegna a listess temp quists cuorts pleds da cumgià ed üna ultima collecziun da poesias, versiuns poeticas e prosa cuorta dad Andri Peer cul titul «Ils ons vantüraivels».

I commouva da's render vairamaing quint, ch'el, per dovrar pleds our da «Ils ons vantüraivels» nu «clegiarà plü pleds per sia poesia» e nus dschain grazcha da cour «ch'el ha dozà sia vusch e fuschinà seis pled fin ch'el vaiva il cling dal veider rumantsch».

Il lectur resainta eir in quista ultima collecziun da poesias, versiuns poeticas e prosa cuorta cun che paschiun, che impegn persunal e che arsaja pella lingua cha'l scriptur s'approsma al tema ed al problem da l'expressiun artistica.

Jachen C. Arquint